

Påföljder

Allmän straffrätt

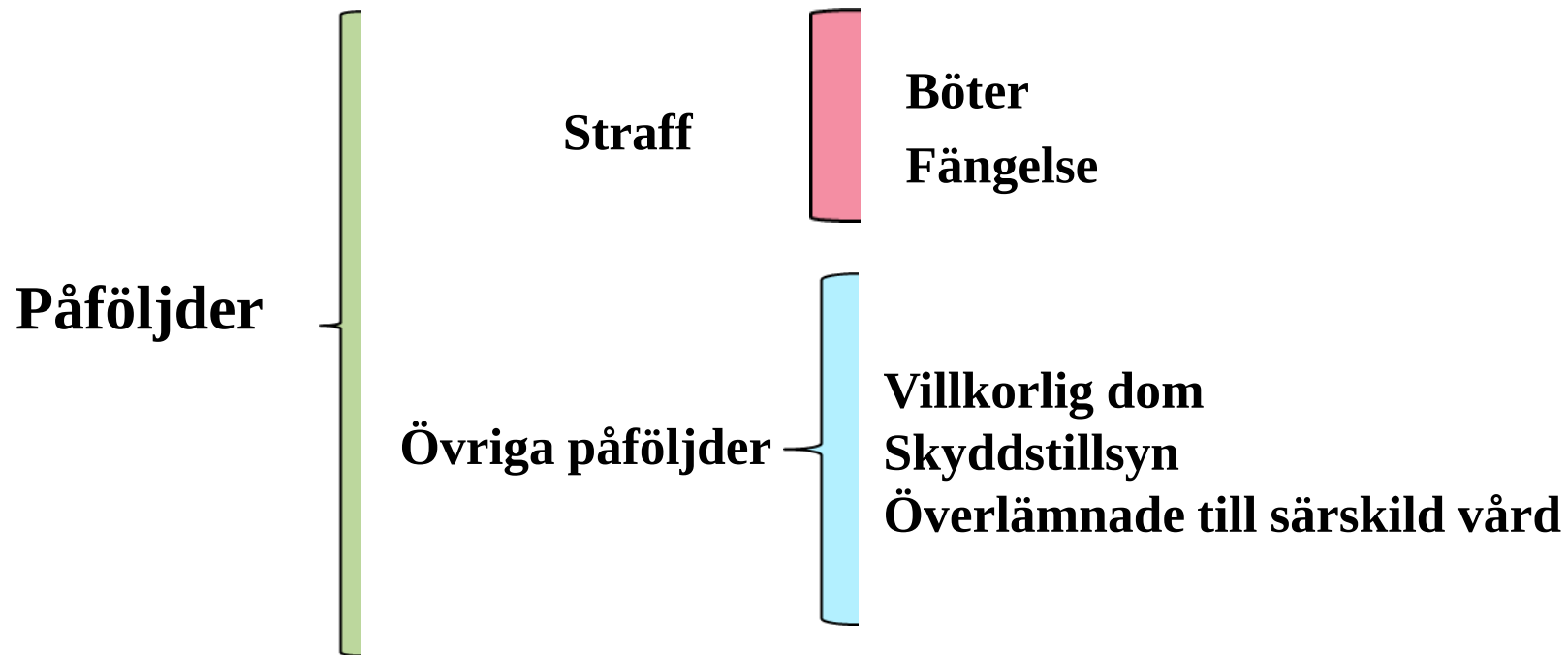

- Vad är straff - påföljd.
- Vilka påföljder som finns.
- Hur man bestämmer ett brotts straffvärde.
- Hur man väljer påföljd.

1 kap. Brb Om brott och brottspåföljder

3 § Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård

4 § Om användningen av straffen gäller vad i bestämmelserna om de särskilda brotten är stadgat samt vad därutöver är särskilt föreskrivet. **Övriga påföljder** får, enligt vad därom är föreskrivet, tillämpas trots att de inte är nämnda i bestämmelserna om de särskilda brotten.

= av straffbestämmelserna framgår att endast fängelse och böter kan dömas ut, men möjligt att byta ut sådant straff mot annan påföljd *d.v.s. villkorlig dom, skyddstillsyn eller vård*.

Straffskala; anger det lägsta och högsta straff som kan dömas ut för ett visst brott

3 kap 5 § Brb Misshandel

*Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till **fängelse i högst två år.***

8 kap 2 § Brb Ringa stöld

*Är brott som avses i 1 § med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, döms för ringa stöld till **böter eller fängelse i högst sex månader.***

5 kap 1 § Brb Förtal

*Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till **böter.***

5 § Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

30 kap 1 § Vid val av påföljd är fängelse att anse som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn

6 §

För brott som någon begått innan han fyllt femton år får inte dömas till påföljd.

Vad händer då?

- ✓ Brottet kan utredas
- ✓ Den unge kan bli föremål för andra samhällsingripanden än brottspåföljd *t.ex. åtgärder enligt socialtjänstlagen eller tvångsomhändertagande enligt lag om vård av unga (LVU).*

TREDJE AVDELNINGEN

25 kap. Om böter m.m.

26 kap. Om fängelse

27 kap. Om villkorlig dom

28 kap. Om skyddstillsyn

29 kap. Om straffmätning och påföljdseftergift

30 kap. Om val av påföljd

31 kap. Om överlämnande till särskild vård i vissa fall

32 kap. Om överlämnande till särskild vård för unga

34 kap. Ny påföljdsbestämning efter tidigare dom

35 kap. Om bortfallande av påföljd

36 kap. Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott

25 kap Böter

Penningböter (3 §); ett fast belopp

- Minst 200 kr
- Max 4 000 kr

Dagsböter; ett visst antal böter baserat på hur allvarlig gärningen är X en summa baserad på personens inkomst

- Minst 30 st – max 150 st
- Varje bot fastställs till minst 50 kr – max 1 000 kr
- T.ex. 30 antal dagsböter x 100 kr = summa 3 000 kr

Normerade böter

Om inte bötesformen anges i straffbestämmelsen är utgångspunkten att det är **dagsböter** som ska dömas ut (25:1 2:a meningen Brb)

t.ex. 8:1 Brb

*Är brott som avses i 1 § med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, döms för ringa stöld **till böter** eller fängelse i högst sex månader.*

26 kap Fängelse

Döms ut på;

- ❖ Viss tid; minst 14 dagar – max 18 år
- ❖ Livstid

Verkställs som huvudregel på anstalt och normalt frigges man **villkorligt** efter att **2/3** av det utdömda fängelsestraffet har avtjänats.

Kan även avtjänas genom elektronisk intensivövervakning s.k. fotboja vilket beslutas av Kriminalvården.

Fängelse ska försöka undvikas och ersättas med annan påföljd om det är möjligt med hänsyn till omständigheterna kring brottet (*30 kap 4 § Brb*)

27 kap Villkorlig dom

Får dömas ut om påföljden inte kan stanna vid böter
d.v.s. ersätter ett fängelsestraff (1 §)

Prognos att den tilltalade inte kommer att återfalla i brott

Får dömas ut i kombination med;

- Dagsböter (2 §)
- Samhällstjänst (2a §)
- *d.v.s. oavlönat arbete*

Innebär;

- Prövotid på 2 år (3 §)
- Krav på skötsamhet och försörjning efter förmåga (4 §)
- Vid misskötsamhet kan domen undanröjas och omvandlas till annan påföljd (6 §)

28 kap Skyddstillsyn

Får dömas ut om påföljden inte kan stanna vid böter
d.v.s. ersätter ett fängelsestraff (1 §)

Prognos att det kan bidra till att avhålla den tilltalade från fortsatt brottslighet

Får dömas ut i kombination med;

- Dagsböter (2 §)
- Samhällstjänst (2a §)
- Fängelse, 14 dagar – 3 mån (3 §)

Innebär;

- Prövotid på 3 år (4 §)
- Övervakning under minst 1 år (5 §)
- Kan förenas med föreskrifter om vård, programverksamhet, provtagning m.m. (6 § 2 st)
- Krav på skötsamhet och försörjning efter förmåga (6 § 1 st)
- Vid misskötsamhet kan domen undanröjas och omvandlas till annan påföljd (8 §)

Samhällstjänst

Ingen fristående påföljd utan används ett skärpande inslag vid villkorlig dom och skyddstillsyn för att undgå en fängelsepåföljd.
(27:2a Brb, 28:2a Brb)

Innebär oavlönat arbete som utförs i 40-240 timmar

Kräver samtycke från den dömde

Alternativt fängelsestraff ska anges i domen

- 40 (50) tim= 1 månad
- 60 (75) tim= 2 mån
- 80 (90) tim= 3 mån
- 120 tim = 4 mån
- 240 tim= 11 mån

31 kap Överlämnande till särskild vård

2 §

För den som begått brott och är aktuell för missbruksvård

= Påföljden innebär att det överlämnas åt socialnämnden att verkställa påföljden genom behövlig vård – tvångsvård enligt lagen om vård av missbrukare (LVM).

Tillämpas endast i undantagsfall vid lindrigare brottslighet.

3 §

För den som begått brott och lider av en **allvarlig psykisk störning** och det är påkallat med psykiatrisk tvångsvård.

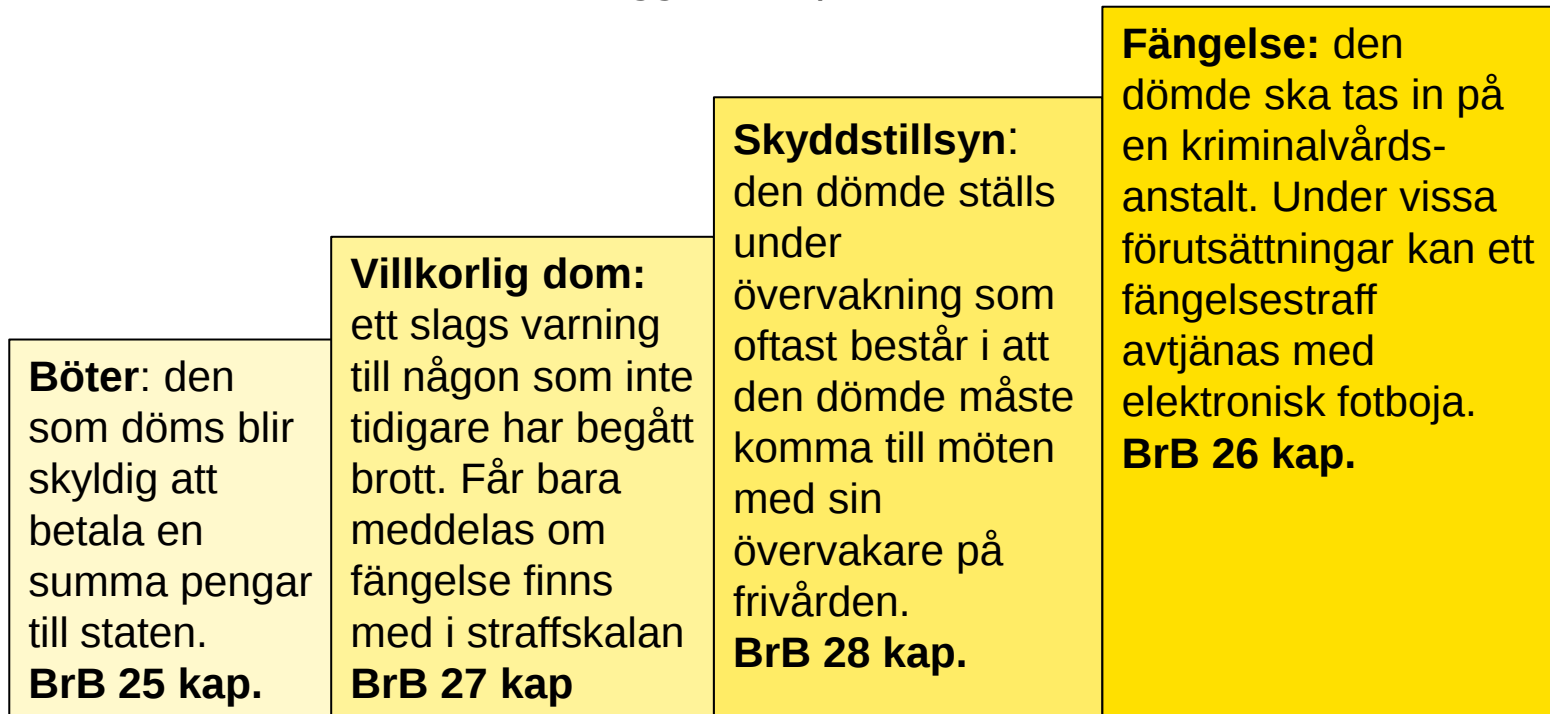
= Rättspsykiatrisk vård – med eller utan särskild utskrivningsprövning

Påföljdernas inbördes svårhetsgrad

Påföljderna kan ställas upp på följande sätt i stigande svårhetsgrad.

Överlämnande till särskild vård ligger utanför schemat.

Krav på att straffvärdet motsvarar fängelse

Straffvärde

= Hur förkastligt/klandervärt brottet är i det enskilda fallet och i förhållande till andra brott d.v.s. en uppskattning av hur allvarlig den brottsliga gärningen är.

Bedöms med utgångspunkt i brottet straffskala och bedöms utifrån (29:1 Brb);

- Lika fall ska bedömas lika – praxis?
- Den skada/kränkning som brottet inneburit i det enskilda fallet.
- Vad den tilltalade insåg eller borde ha insett kring gärningen.
- Den tilltalades avsikter eller motiv som den tilltalade haft.
- Om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet till person

Omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av brottets straffvärde

29:2-3 Brb

2 § Försvårande

- Om den tilltalade avsett att brottet skulle få allvarligare följder än det fått.
- Visat på stor hänsynslöshet
- Utnyttjat någons skyddslösa ställning.
- Utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett förtroende.
- Organiserad eller systematisk brottslighet.
- Hatmotiv
- Ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående vuxen.
- Hedersmotiv

3 § Förmildrande

- Brottet föregåtts av annans kränkande beteende.
- Gm:s handlande stått i samband med bristande utveckling etc.
- Brottet föranletts av stark mänsklig medkänsla.
- Om gärningen utan att vara fri från ansvar är sådan som avses i 24 kap Brb (nöd, nödvärn, excess)

Straffmättningsvärdet – *gärningsmannens straffvärdhet*

Omständigheter kring gärningsmannen som särskilt ska beaktas;

- Återfall i brott (29:4 Brb)
- Personliga hänsyn (29:5 Brb);
 - Drabbats av allvarlig kroppsskada
 - Hög ålder/dålig hälsa
 - Lång tid sedan brottet begicks
 - GM har frivilligt angett sig
 - Förlorar arbetet p.g.a. brottet
 - Lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet (29:5a Brb)
 - Ungdom (29:7 Brb)

Exempel;

Adam, 22 år, arbetar inom hemtjänsten. Hemma hos brukaren Bertil, 80 år, tappar han tålamodet när Bertil, som är rullstolsburen råkar köra över Adams ena fot. Adam tilldelar Bertil ett slag i ansiktet med baksidan av handen. Slaget är så hårt att Bertil nästan faller ur rullstolen. Berti får en blåtira över sitt vänstra öga.

1. Vilket brott ska Adam dömas för
 - *Misshandel, 3:5 Brb*
2. Vilken straffskala gäller?
 - *Fängelse i högst 2 år (min 14 dgr)*
3. Brottets straffvärde d.v.s. utifrån den enskilda gärningen?
 - *Lika fall bedöms lika*
 - *Skada/kränkning*
 - *Försvårande eller förmildrande omständigheter*
 - *Avsikter/motiv*
 - *Angrepp på någons liv/hälsa/trygghet*
4. Straffmättningsfaktorer kopplade till Adams person?
 - *Återfall*
 - *Personliga hänsyn*

Vilken påföljd ska väljas?

Val av påföljd

Fängelse **ska** undvikas (30:4 Brb) *men*

1. Om straffvärdet är **över ett år** —————→ **FÄNGELSE** eller
Skyddstillsyn med föreskrift
om s.k. kontraktsvård
2. Om straffvärdet är **under ett år** —————→ **VILLKORLIG DOM** eller
SKYDDSTILLSYN
ev i kombination med böter,
eller samhällstjänst

om inte

- a) **Återfall i brott** eller
- b) **Brottets art** gör att
FÄNGELSE ändå måste väljas

Brottets art

Vissa brott anses så allvarliga att man ska välja fängelse som straff om inte särskilda skäl talar för något annat även om straffvärdet är under ett år. ’

T. ex. våld m. tjänsteman, grovt rattfylleri, övergrepp i rättssak, mened, oprovocerade misshandlar.

= ***Artbrott***

Dömas för flera brott?

- Den samlade brottslighetens straffvärde måste bestämmas
- Mängdreduktion (*asperationsprincipen*)
- $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \frac{1}{5} \dots =$ samlat straffvärde med utgångspunkt i det allvarligaste brottet

Ingen exakt vetenskap utan en rimlighetsbedömning ska göras!

Exempel;

A ska dömas för brott med följande enskilda straffvärden:

<i>Inbrottsstöld</i>	<i>1 år</i>
<i>Stöld</i>	<i>5 mån</i>
<i>Stöld</i>	<i>3 mån</i>
<i>Ringa stöld</i>	<i>dagsböter</i>

Samlat straffvärde; 1 år + 2 mån + 1 mån + 0 = 1 år och 3 mån

Särskilda påföljder för unga lagöverträdare

- **Penningböter/Dagsböter** även om böter inte föreskrivits för brottet
- **Ungdomsvård (32:1 Brb)**: den som är under 18 år kan dömas till ungdomsvård om han/hon har ett särskilt behov av vård enl. socialtjänstlagen eller LVU.
- **Ungdomstjänst (32:2 Brb)**: avtjänar sin dom genom att arbeta åt ex förening eller ideell organisation, oavlönat och ska utföras i ett visst antal timmar.
- **Ungdomsövervakning (32:3a Brb)**: den som är under 18 år. Om varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande. Tiden för ungdomsövervakningen lägst sex månader och högst ett år.
- **Sluten ungdomsvård (32:5 Brb)**. om någon begått brott innan den unge fyllt 18 år kan denne dömas till sluten ungdomsvård under viss tid, om påföljden annars hade bestämts till fängelse (högst fyra år)

Varför känna till grunderna för straffmätning och påföljdsval?

- Möjligheterna att fatta beslut om straffprocessuella tvångsmedel styrs av brottets straffskala/straffvärde/förväntad påföljd.
- T.ex. gripande, husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning och beslag.

Exempel;

*Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts **på vilket fängelse kan följa**, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe....*

28 kap 1 rättegångsbalken

= fängelse ska finnas i straffskalan

35 kap Preskription = Bortfallande av påföljd

- ❖ Möjligheten att åtalas och dömas för brottet faller bort en viss tid efter att brottet begåtts
- ❖ Hur lång preskriptionstiden är för ett brott bestäms utifrån brottets straffskala (1 §)
- ❖ Desto strängare straffskala – desto längre preskriptionstid
- ❖ Mellan 2 år och 25 år
- ❖ Vissa brott preskriberas aldrig (2 §);
 - Mord och dråp
 - Våldtäkt/grov våldtäkt mot person under 18 år
 - Våldtäkt mot barn/grov våldtäkt mot barn
 - Folkmord/brott mot mänskligheten/grov krigsförbrytelse
 - Terroristbrott
 - Könsstympning av kvinna som ej fyllt 18 år
 - Försökt till vissa brott enligt ovan
 - *Undantag om gm var under 18 år när brottet begicks*

Lnu.se